

ՅԻՍՈՒՍԻ ՄԱՐԴԿՈՒԹԻՒՆԸ Ըստ Յովհաննէս Մարկոսի

Նագովրեցի Յիսուսի առաջին կենսագիրը եղած է Յովհաննէս Մարկոս, որ իր աւետարանը գրած է շուրջ 68 թուականին:

Առաքեալներու գործերէն կ'իմանանք որ Մարկոս զաւակն էր դեւտական ցեղին պատկանող Մարիամի, որուն երուսաղէմի ընդարձակ տան մէջ Յիսուսի աշակերտներն ու հետեւորդները կը հաւաքուէին աղօթելու եւ իմանալու վարդապետին մասին (Գործք 12.12): Ան զարմիկն էր Բառնաբասի որ նախնական եկեղեցւոյ ազդեցիկ դէմքերէն մին եղած է:

Իրբեւ հեղինակ՝ Մարկոսի անուան յիշատակութեան չենք հանդիպիր երկրորդ Աւետարանին մէջ, սակայն Սուրբ Գրոց ուսումնականներու համաձայն Մարկոսն է եղած այն երիտասարդը, որ Յիսուսի ձերբակալութեան դրուագին մէջ, պահակներէն չբռնուելու համար, հագած կտաւը ձգելով մերկ փախած է (Տե՛ս Մարկ. 14.50-52): Այս դէպքը չէ յիշատակուած միւս երեք Աւետարաններուն մէջ: Յիսուսի պատմութեան մէջ այս աննշան պատահարը արձանագրելով, Մարկոս ապացուցած է իր հեղինակութիւնը:

Մարկոսի Աւետարանը սկզբնաղբիւր մըն է Յիսուսի կեանքին ու գործունէութեան մասին: Նոր կտակարանի յայտնի մեկնաբան Ուիլիըմ Պարֆլէյ «գերազանց կարեւոր» նկատած է զայն Յիսուսի կեանքի պատմութեան ուսումնասիրութեան համար: Ան երկրորդ Աւետարանը կը նկատէ համատեսական Աւետարաններէն ոչ միայն ամէնէն կարեւորը, այլ մանաւանդ՝ աշխարհի

կարեւորագոյն գիրքը (*The Gospel of Mark*, էջ 1):

Մարկոսի անուան յիշատակութեան կը հանդիպինք Կողոսացիներուն (4:10), Փիլիմոնին (24), Բ. Տիմոթէոսին (4:11) ուղղուած առաքելական նամակներուն մէջ:

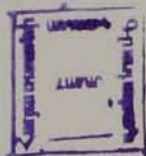
Եկեղեցական հայրերու համաձայն, Մարկոս իր Աւետարանին նիւթերը քաղած է Պետրոս Առաքեալի ականատեսի վկայութիւններէն եւ երուսաղէմի նորադարձ քրիստոնեաներու պատմումներէն:

Ըստ Պապիաս Եպիսկոպոսի (130-150), «Մարկոս եղաւ թարգմանը Պետրոսի պատմած խօսքերուն ու գրեց զանոնք նշգրտութեամբ, սակայն ոչ շիտակ շարքով, ինչ որ Յիսուս ըսած ու ըրած էր» (Եւսեբիոս Եկեղեցական Պատմ. դպր. Գ. էջ 231):

Յուստինոս (150) իր «Երկխօսութիւն Հրեայ Տրիփոնի հետ» գործին մէջ, կ'ըսէ թէ Մարկոսի Աւետարանին պարունակութիւնը Պետրոսի յուշերն են (Գլ. 106):

Եանոս Լիոնցիս (115-202) «Հերձուածներու դէմ» գրութեան մէջ կը մատնանշէ, թէ Պետրոս եւ Պօղոս Հռոմ գացին աւետարանը քարոզելու եւ անոնց մեկնելէն ետք Մարկոս, Պետրոսի աշակերտն ու թարգմանը, գրի առաւ ինչ որ Պետրոս քարոզած էր (Գ. 1-1):

Կղեմէս Աղեփսանդրացիին ալ (150-215) հետեւեալը ըսած է. «Պետրոս երբ Հռոմի մէջ հրապարակաւ Աստուծոյ խօսքը կը քարոզէր եւ Սուրբ Հոգիով Աւետարանը կը պատմէր, շատեր, որոնք ներկայ եղած էին, խնդրեցին Մարկոսէն,



որ սկիզբէն Պետրոսի հետեւած էր եւ անոր ըսածները կը յիշէր, առաքելին փարոզածները գրի առնել: Մարկոս՝ Աւետարանը շարադրեց եւ խնդրողներուն յանձնեց» (Եւսեբիոս Եկեղ. Պտմ. դպր. 2. էջ 450):

Առաքելներու գործերու ընթերցումէն կը տեղեկանանք, որ Մարկոս իբրեւ օգնական փարտուղար ընկերացած է Պօղոսի եւ Բառնաբասի անոնց առաջին փարոզական առաքելութեան ընթացքին (12:25). սակայն, անյայտ պատճառով Մարկոս Պամփիլիայի Պերգէ ֆաղաֆէն Երուսաղէմ վերադարձած է պաշտօնէն հրաժարելով: Այս դէպքը պատճառ կ'ըլլայ որ Պօղոս Առաքել մերժէ Մարկոսի ընկերակցութիւնը նախաձեռնած երկրորդ ճամբորդութեան ժամանակ, որու իբր հետեւանք, Պօղոս Շիղայի ընկերակցութեամբ կը մեկնի Սուրիոյ եւ Կիլիկիոյ կողմերը, իսկ Բառնաբաս բաժնուելով Պօղոսէն Մարկոսին հետ նաւով Կիպրոս կ'երթայ (15:37-41):

Ժամանակ մը պատմութիւնը լուռ է Մարկոսի մասին, ըստ եկեղեցական աւանդութեան, կը կարծուի որ ան Եգիպտոս մեկնած է ու հիմնած Աղեփսանդրիոյ Եկեղեցին: Երբ ան կրկին կը յայտնուի, կը տեսնենք որ Մարկոս Աւետարանիչ Հռոմի մէջ ոչ միայն դարձած է Պօղոս Առաքելի ամէնէն մտերիմ բարեկամն ու գործակիցը, այլ մանաւանդ, ան Պետրոս Առաքելի կողմէ կոչուած է «իմ որդիս» (Ա. Պետ. 5:13):

Մարկոս մեռած է Աղեփսանդրիա. անոր նշխարները փոխադրուած են Վենետիկ ու կը գտնուին Ս. Մարկոս տաճարին մէջ:

Մարկոս գրի առնելով իր Աւետարանը օրինակ ծառայած է այլ հեղինակներու շարադրելու համար Յիսուսի մասին կենսագրականներ:

Մատթէոս եւ Ղուկաս Յիսուսի ժամանակակից պատմութիւնը գրի առնելու ժամանակ օգտուած են անկէ: Չորս Աւետարաններուն մէջ Մարկոսինը ամէնէն համառօտն է. Նոր Կտակարանի մասնագէտ գիտնականներ փորձած են գայն աւելի կրճատել՝ յաւելուած նկատելով 16րդ գլուխին վերջին 12 համարները: Աւետարանը ուղղուած է Հռոմի քրիստոնեաներուն:

Աւետարանագիր Մարկոսի նպատակը եղած է Յիսուսը ներկայացնել անոր կատարած մարդկային գործերով: Իրապաշտ մօտեցումով Հռոմայեցի քրիստոնեաներուն պարզ ռնով գրած է վարդապետին կատարած գործերն ու հրաշքները: Վառ նկարագրութեամբ պատմած դէպքերու մանրամասնութիւններ որոնք կը բացակային միւս Աւետարաններէն: Արդարեւ, պատմաբան Կուտէթ «Ս. Գրային Ուսումնասիրութիւններու աշխատութեան մէջ դիտել կու տայ «Եթէ կայ պատմութեամբ մը, որ ականատեսս վկայի մը անմիջական տեսութեան մանրագննին՝ ֆննութեան կնիքը կը կրէ, ատիկա մեր երկրորդ Աւետարանն է: Անիկա, տեղ տեղ, գոյնի կենդանութեան եւ անձնական յուշերու բարմութիւն ունի» (էջ 32): Մարկոս կարեւորութեամբ անդրադարձած է Յիսուսի կատարած արարքներուն որովհետեւ զանոնք կատարողը եղած է Յիսուս:

Պատմական ճշմարտութիւն է որ անոնք որոնք Յիսուսի հետ եղան տեսան անոր կատարեալ մարդկութիւնը: Այս իրողութիւնը Պետրոս Առաքել շեշտած է Վարդապետին մասին փարոզած ատեն, «Թէ Յիսուս Նազովրեցին, այն մարդը զոր Աստուած ներկայացուց ձեզի զօրութեամբ, նշաններով եւ զարմանալի գործերով, գործեր՝ զոր Աստուած անոր միջոցաւ ըրաւ ձեր մէջ» (Գործք. 2:22):

Իսկ Պողոս Առաքել Տիմոթեոսին յղած իր առաջին նամակին մէջ, Յիսուսի մասին զարգացնելով քրիստոնեաներու մտածողութիւնը, ըսած է. «Մէկ Աստուած կայ միայն, եւ Աստուծոյ եւ մարդոց միջեւ միակ միջնորդ մը՝ Յիսուս Քրիստոս մարդը» (2:5):

Յիսուս կատարեալ մարդ էր բայց իր մէջ կը բնակէր Աստուած. ան մարդ ըլլալով հանդերձ, էր նաեւ Աստուծոյ Որդին: Արդարեւ, սերտ կապակցութիւն կայ Աստուծոյ եւ մարդու միջեւ, քանի որ Աստուած մարդը ստեղծեց իր նմանութեամբ (Ծննդոց 1:26): Այս հաստատումով Մարկոս կը ներկայացնէ իր Աւետարանը, թէ «Այսպէս կը սկսի Աստուծոյ Որդիին՝ Յիսուս Քրիստոսի Աւետարանը» (1:1):

Մարկոս բազում օրինակներով ցոյց կու տայ որ Յիսուս մարդը սովորական վարդապետ մը չէր, այլ ան մարդեղացած Աստուածն է, որ յատուկ առաքելութեամբ առաքուած էր աշխարհ: Երկրորդ Աւետարանին մէջ յիշատակուած Յիսուսի կատարած հրաշագործութիւնները մարդոց վրայ խոր ազդեցութիւն ձգելով հանդերձ, նաեւ զարմանք եւ երկիւղ կ'առթէին անոնց սրտերուն (1:22, 27): Նոյնիսկ, Յիսուսի աշակերտները տեսնելով անոր գործերը, զարմացած ու ապշած հարց կու տային իրարու «ո՞վ է արդեօք այս մարդը, որ նոյնիսկ հովն ու ծովը կը հնազանդին իրեն» (6:51, 4:41):

Յիսուսի աշակերտները ականատես վկաներն էին կատարուած հրաշքներուն, սակայն, դեռ երկմտանքի մէջ էին ընդունելու, որ իրենց վարդապետը՝ «Բարձրեալ Աստուծոյ Որդին», կարող էր եւ իշխանութիւն ունէր թողութիւն տալ մեղքերու (2:5), լուծել շարաք օրը (2:27-28), հացերը բազմացնել (6:33-44), իր անունով դեւեր հանել (16:17): Եւլն:

Երկրորդ Աւետարանը այնքան բնական ու մարդկօրէն ներկայացուցած է Յիսուսի անձը, որ համատեսական Աւետարաններուն միւս հեղինակները, Մարկոսի պատումին կարգ մը բառերը բարեփոխած են, զանոնք անվայել նկատելով Յիսուսի համար: Օրինակ, Մարկոս կ'ըսէ, թէ Յիսուս ատաղձագործ էր (6:3): Մատթէոս զայն փոխած է ատաղձագործի որդիի (13:55): Մարկոս Յիսուսի փորձութիւնը կը նկարագրէ, թէ «Հոգին տարաւ զինք անապատ (1:12): Մատթէոս եւ Ղուկաս տարաւ բառը անյարմար գտնելով ըսած են «Սուրբ Հոգիին կողմէ տարուեցաւ անապատ» (Մատթ. 4:1, Ղուկ. 4:1), եւլն:

Միւս Աւետարաններէն աւելի Մարկոս բնորոշած է Յիսուսի զգացումները. օրինակ, խուլ մարդը բժշկած պահուն Յիսուս երկինք նայեցաւ, հառաչեց եւ ըսաւ... (7:34, 8:12): Երբ նաւակէն դուրս ելլելով ամբոխը տեսաւ, գթաց անոնց (6:34): Եւ կը զարմանար իր քաղաքացիներուն անհաւատութեան վրայ (6:6): Յիսուս վրդոված նայուածք մը նետեց անոնց վրայ (3:5): Եւ սիրով աչքերը յառեց մեծահարուստ երիտասարդին վրայ (10:21): Յիսուս անօթեցաւ (11:12): ամայի տեղ մը փափաքեցաւ երթալ հանգչելու համար (6:31) եւայլն:

Մարկոս շնորհալի պատմագրող է. կենսունակ ոճով այնքան ցայտուն մանրամասնութիւններ կը նկարագրէ որ ընթեցողը կ'առինքնէ պատմած դէպքերուն իրականութեամբ: Օրինակ, ըստ Մատթէոսի, երբ աշակերտները Յիսուսի մօտենալով հարց տուին թէ մեզմէ ո՞վ է մեծը երկինքի արքայութեան մէջ, ան «մանուկ մը կանչեց եւ զայն անոնց մէջտեղ կանգնեցնելով՝ ըսաւ...» (18:2, տե՛ս Ղուկ. 9:47): Մարկոս առաւել կենսալից արտայայտութեամբ

գրած է. «ապա, փոքրիկ մը առաւ, անոնց մէջտեղ կանգնեցուց եւ զայն գրկելով ըսաւ... (9:36): Մանուկները օրհնելու դէպքին մէջ, Մատթէոս եւ Ղուկաս անպանոյն կերպով ըսած են, թէ Յիսուս ձեռքերը դրաւ անոնց վրայ (19:15-18:15), մինչ Մարկոս յուզումով անդրադարձած է դէպքին, թէ «գրկեց զանոնք եւ ձեռքը դնելով անոնց վրայ՝ օրհնեց զանոնք» (10:16):

Յիսուս իր աշակերտներուն հետ վերջին անգամ երուսաղէմ երթալու արձանագրութեան մէջ, Մարկոս եղած է միակ աւետարանագիրը, որ «Յիսուս անոնցմէ առաջ անցած կ'երթար» (10:32) կարճ նախադասութեամբ արտայայտած է Յիսուսի մեծութիւնը:

Մարկոս Աստուծոյ Որդիին մարդկային նկարագրի գիծերը պատկերացնելով՝ բացայայտած եղաւ աստուածային սրտակցութիւնը մարդկութեան նկատմամբ: Ան տպաւորիչ կերպով յուշագրելով Պետրոսի քարոզութիւնները, հռոմայեցի հարիւրապետին պէս, ընթերցողներ հաւատք կ'ընծայեն, թէ «իրապէս այս մարդը Աստուծոյ Որդին էր» (15:39), որ եկած էր աշխարհ՝ երջանկութիւն, հանութիւն ու խաղաղութիւն բերելու մարդկութեան: Արդարեւ, դարերու ընթացքին հոգեւոր կեանքի ուղեցոյց եղած է Յովհաննէս Մարկոսի Աւետարանը:

ԲԱԲԳԷՆ ԹՕՓՃԵԱՆ

ԽՈԿՈՒՄՆԵՐՈՒ ՇՈՒՔԻՆ ՏԱԿ

Հաւատքը չի հիմնար, մարդն է որ իր միտքով «կարկտան» կը հեռանայ Աստուածորդիէն:

Աղանդաւորները լեզուանի սատանաներ են, որոնք «քարի հրեշտակ»ի թելերով ու դիմակով կը ներկայանան անմեղ մարդոց, ու ստաքանութեամբ, գոյնզգոյն հրատարակութիւններով, հմայիչ խօսքերով, նիւթական պարզեւներով ծախու կ'առնեն հոգին անոր՝ որ չէ ոռոգած դաշտերը մտքին՝ Քրիստոսի Կենդանի Ջուրով:

Աղանդաւորի մը ուռկանին մէջ չբոսկումն է համար, հարկ է խաչակնքել երեսը, եւ առանց քարել տալու..., անոր երեսն ի վար կրկնել խօսքը Քրիստոսի՝ «Ետիս կորի՛ր սատանայ»:

ՆԱՀԱՊԵՏ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ